PLURALUL FEMININ ÎN *-e/-i* LA NIVEL DIALECTAL

MARIA MARIN

1. Categoria substantivelor feminine în *-ă* şi pluralul acestora în limba română au reținut atenția lingviştilor români şi străini, atât a celor interesați de limba veche, cât şi a celor preocupați, în general, de gramatica românei contemporane.

După cum este bine ştiut, pentru substantivele feminine terminate în *-ă*, pluralul se prezintă sub două sau chiar sub trei forme: *-e*, *-i*, *-uri*.

1.1. O clasă de substantive foarte bogată numeric, mereu în creştere şi supusă fluctuațiilor sau, într-o altă terminologie, impredictibilă (Maiden 2014; Dindelegan 2017), o reprezintă femininele cu pluralul în *-e* şi în *-i*, pentru care s-a subliniat clar că forma în *-e* este cea originară, fiindcă este vorba de substantive terminate în *-ă*, deci de declinarea I latinească, moştenite sau împrumutate (Iordan 1956: 279). S-a remarcat, de asemenea, că forma în *-i*, în general, reprezentând varinta inovatoare, o concurează mereu pe cea veche, pe care, adesea, „o lasă uşor în urmă ca frecvență, mai ales în vorbirea familiară şi populară" (*ibidem*).

1.2. Vechimea fenomenului ca tendință nu poate fi stabilită cu certitudine, dar este clar că el se manifestă încă din româna veche, lucrările de istorie a limbii atrăgând atenția asupra alternanței între *-e* şi *-i* la pluralul substantivelor feminine (Densusinu, HLR, II: 152; Rosetti, ILR: 158; Gheție *et alii* 1997: 119; Dindelegan 2017: 604). Gr. Brâncuş, preocupat de evoluția unor morfeme în limba română, subliniază că este foarte important faptul că, pe de o parte, *-i* din pluralul femininelor în *-ă* provine, în ultimă instanță „de la pluralul masculinelor şi că această analogie s-a petrecut în faza primară a limbii, de dinainte de româna comună" (Brâncuş 2005: 189)[1].

Că forma cu *-i* este cea nouă este dovedit nu numai prin însăşi morfologia istorică a limbii române (cf. lat. *casa – casae* > rom. *casă*, *case*), ci şi de faptul că unele dintre substantivele de acest tip cunosc numai forma în *-e*, chiar în vorbirea regională (cf. Iordan 1956: 280).

1.3. În sistemul limbii, cele două variante de plural, *casă – case* şi *țară – țări*, sunt echivalente[2], „aşa încât, practic, toate numele indicate ar putea să

[1] Autorul oferă o listă selectivă a principalelor lucrări consacrate problemei (Brâncuş 2005: 189).

[2] Între *casă – case* şi *țară – țări* „există două deosebiri: pe de o parte, se recurge la morfeme (moneme) desinențiale diferite, pe de altă parte, menținerea lui /a/ accentuat al singularului în pluralul *case* se opune producerii unei alternanțe fonologice, /a/ ~ /ă/, în flexiunea celuilalt cuvânt. În cel de al doilea caz avem a face cu o formă «hipercaracterizată», prin utilizarea, alături de desinență, a unui procedeu oferit de sistemul morfonologic al limbii române" (Avram 1996: 14; cf. Puşcariu 1994: 353).

FD, XXXVI, Bucureşti, 2017, p. 59–68

BDD-A27543 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:13 UTC)

aibă ambele forme [s.n., M.M.]; totuşi, în fiecare caz norma preferă net pe una dintre ele, cu tendința generală de a prefera, după cât se pare, formele în *-i*, cu metafonie" (Coseriu 1967, *apud* Avram 1996:14).

1.4. Cauzele acestei preferințe şi ale extinderii fenomenului sunt atribuite unuia dintre principiile caracteristice, funcționale mai ales în limba română, şi anume acela de hipercaracterizare a formelor morfologice, tendinței „de a întrebuința toate mijlocele disponibile spre a distinge diferitele forme de declinare şi de conjugare nu numai prin desinențe sau elemente auxiliare proclitice şi enclitice, ci şi prin alternanțe sonice" (Puşcariu 1994: 353).

Ideea se întâlneşte şi la Iorgu Iordan, care, subliniind că pluralul în *-i* se deosebeşte în mod mai precis decât pluralul în *-e*, întrucât, în afară de finală, intervin modificări şi în tema substantivului, acesta este preferat, dat fiind faptul că vorbitorii, în general, preferă formele mai clare, care uşurează înțelegerea şi, deci, în cazul de față, această idee generală „găseşte un suport de natură economica" (Iordan 1956: 281).

Problema concurenței şi a productivității celor două variante de plural ale subtantivelor feminine în *-ă* a fost urmărită în întreaga istorie a limbii române (cf. Dindelegan 2017: 604–605). Totodată, s-au emis păreri diverse în legătură cu repartiția dialectală a celor două morfeme de plural, *-e*, *-i*.

În cele ce urmează, ne propunem să abordăm situația acestora în graiurile dacoromâne pe parcursul secolelor al XIX-lea – al XX-lea.

Sursele de material utilizate în acest scop cuprind diferite categorii de lucrări: colecții de documente şi scrisori, colecții de material popular-folcloric cules din diverse zone ale țării, culegeri de material dialectal, lucrări monografice, între care amintim, pentru secolul al XIX-lea, pe cele ale lui Gustav Weigand[3], opere ale scriitorilor influențați de vorbirea populară în varianta ei dialectală, cum ar fi, de exemplu, Ion Creangă, colecțiile de texte dialectale din diverse zone ale dacoromânei, culese şi publicate în prima jumătate de secol sau după anii '60 ai veacului trecut, precum şi pe cele întregistrate, după 1990, de la vorbitori de grai din afara granițelor României (v. *Lista surselor*).

2. SECOLUL AL XIX-Lea

2.1. Frecvența ridicată a pluralelor în *-e*[4] este caracteristică tuturor graiurilor dacoromâne, indiferent de originea şi de vechimea substantivelor:

– Muntenia, Oltenia, Dobrogea: *arípe* (HEM, II: 155, 369; WW: 360; WKW: 367), *cioare* (SB: 145; Şez., III: 27), *coade* (Buzău – GN, I: 232), *găine* (HEM,

[3] În general, pentru textele publicate în primii ani ai secolului al XX-lea, am avut în vedere faptul că ele au fost culese de la vorbitori în vârstă, reprezentativi pentru secolul anterior.

[4] Ne referim doar la substantivele în *-ă* pentru care norma românei standard recomandă pluralul în *-i*.

BDD-A27543 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:13 UTC)

I: 537), *lune* (HEM, II: 85); numeroase exemple se întâlnesc în operele beletristice ale scriitorilor epocii respective: *barbe* (BB: 100), *gredine*, *izbânde*, *nunte*, *patime* (BM: 10), *gure*, *patime*, *uşe* (CGh: 173) ş. a.;

– Moldova, Bucovina, Basarabia: *amărăciune*, art. *amărăciunele* (A: 16), *buruiene* (VPL: 80), *roate* (ÎMM: 6), *gure*, *mustețe*, *rane* (A: 4, 17, 30), *lune*, *talpe*, (VI: 34, 59), *puşte*, *viețe* (VPL: 41, 44); în operele scriitorilor moldoveni sunt atestate: *buruiene*, *cane* (CrO: 114, 118), *căciule*, *lume* „lumi" (Beldiman, ap. PC: 113), *mâine* „mâini" (Negruzzi, ap. HEM, II: 200). B. P. Hasdeu însuşi, în HEM, foloseşte, în mod curent, pluralele feminine în *-e*: *boale* (I: 337), *lune*, *săptămâne* (II: 20);

– pentru Transilvania, multe atestări provin din LB: *barbe*, *barde*, *căciule*, *gure*, *limbe*, *nunte* ş. a.; existența lor în vorbire este confirmată de operele scriitorilor ardeleni, dar şi de surse din varianta dialectală: *barbe*, *cirede*, *coade*, *inime*, *judecate*, *lade*, *nunte*, *rădăcine*, *rugăminte* (BDȚ: 79, 92, 109, 137, 194, 223, 291, 316, 358, 390), *boale*, *coade*, *nunte* (FCM: 141), *dovede* (BP: 99), *omide*, *strade* (NP: 160), *inime, lacrime* (BTr: 15);

– Maramureş: *lune*, *mâne* „mâini" (ȚM: 97, 99), unde apar şi formele analogice *nore*, *sore* (CO: 18);

– Crişana: *buruiene*, *pomene* (AT, II: 209);

– Banat: *barbe* (ȚF: 61), *cioare* (CP: 16), *izbânde* (HEM, II: 367).

Spre deosebire de limba literară[5], la nivelul limbii vorbite, în general, inclusiv în graiuri, pluralul în *-e* se menține încă mult timp, chiar şi la substantivele cu teme în *-c-*, *-g-*, *-r-*. Exemplele din această categorie sunt mai numeroase pentru aria nord-vestică (Transilvania, în sensul larg al cuvântului, Maramureş, Banat, dar nu lipsesc nici din celelalte zone: *barce*, *bătuce* „pipote", *gâlce*, *năluce*, *vace*; *fuge* „potârnichi", *hălăciuge*, *verige*; *cioare*, *gure*, *sfoare*, *şure* (LB), *biserice* (FCM: 39), *năluce*, *stânce* (BDȚ: 77, 80, 180, 326), *maice* (ȚM: 75); *hore* (AT, II: 38); *crenge* (WB: 275); *duminice* (HEM, I: 348), *munce* (RHR: 61), *potece* (SB: 13, 41), *predice* (BM: 10), *stânce* (HEM, II: 79; BB: 100; RHR: 61), *tece* (SB: 217); *uluce* (DIB: 127, a. 1781, 221, a. 1817), *vace* (Ispirescu, ap. HEM, III: 420); *gure* (HEM, II: 522; CGh: 173), *negure* (BB: 100), *vere* „veri" (Burada, ap. HEM, II, 260); *matce*, *sluge* (A: 54, 90), *furnice*, *maice* (CrO: 128, 253), *opince* (VPL: 35). În cazul unor cuvinte precum *biserică*, *boală*, *duminică*, *viață* ş. a., singurele variante de plural întâlnite în corpusul de material excerptat sunt cele în *-e*.

[5] Formularea categorică referitoare la înlocuirea lui *-e* cu *-i* (la substantivele feminine în *-ă*), întâlnită în lucrările de istorie a limbii: „Procesul de înlocuire a lui *-e* prin *-i* era practic încheiat pe la 1640, în toate zonele, la substantive ca *limbă*, *pâră*, *poruncă*, *viață*". „La fel se comportă unele substantive cu radicalul terminat în *c* (*băşică*, *duminică*, *falcă*, *furcă*, *luncă*, *muncă*), în *g* (*rugă*, *verigă*) şi în *r* (*gură*, *măsură*, *seară*, *țară*), care încă din secolul al XVI-lea fac pluralul în *-i*" (Gheție *et alii* 1997: 119; cf. Frâncu 2009: 263) este contrazisă clar de situația reală din limba vorbită, reflectată, adesea, şi în opere literar-beletristice.

BDD-A27543 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:13 UTC)

Pluralul în *-e* este ocurent şi la substantivele formate cu sufixul *-eală* (cu variantele fonetice *-ală*, *-ială*)[6], particularitate considerată în DA şi în DLR, sub vocabulele respective, învechită şi dialectală. Ea apare consecvent în LB: *bârfele*, *greşele*, *procopsele*, *tocmele* ş. a., dar este atestată şi în alte izvoare: *bănuiele* (Creangă, ap. HEM, III: 574), *greşele* (PC: 291; BDŢ: 267), *ostenele* (Negruzzi, ap. PC: 120; Lapedatu, ap. PC: 249), *socotele* (BDŢ: 216).

2.2. Tendința de înlocuire a morfemului *-e* cu *-i* la femininele în *-ă* manifestată ca inovație încă din limba veche (Densusianu, HLR, II: 152; Rosetti, ILR 158; Gheție *et alii* 1997: 119; Dindelegan 2017: 605) începe să acționeze mai intens decât în perioada anterioară[7].

Pentru Muntenia, care deține indubitabil întâietatea în privința frecvenței pluralului în *-i*[8], notăm: *lăcrămi*, *păgubi*, *plăşi* (BJ: 40), *lighioni* (SB: 152), *mili* (DIB: 148, 150, a. 1786), *odăiți* (DIB: 207, a. 1812), *bucăţeli* (CGh: 179), *albini*, *neputinți*, *stâni* (BM: 10), *steluți* (HEM, III: 183), *vâni* (WKW: 32).

Pentru Transilvania atestările sunt, de asemenea, numeroase: *cini*, *feresti*, *lăuți* „viori”, *pălmi*, *pietri*, *săpi*, *tăini* (LB), *mădulări*, *pietri*, *sfezi* „sfade” (BDŢ: 80, 86, 133), *pălmi*, *pietri* (NP: 160).

În celelalte zone (Moldova, Bucovina, Basarabia, Maramureş, Oaş, Banat) aparițiile sunt, relativ, mai reduse: *movili* (VPL: 80; HEM, II: 496), *pălmi* (CP: 130; CO: 39), *pări* (de foc) (VPL: 13), *pietri* (ŢM: 70), *privinți* (CrO: 60), *suferinți* (A:14), *suliți*, *sumi* „sume de bani” (VI: 32), *vădăni* (Şez., V: 108); *vrăjitori*[9] „vrăjitoare” (CP: 170), *vâni* (WBUK: 216), *iconi* „icoane” (HEM, III: 530), *lăbi* (WB: 234)[10].

2.3. Concurența dintre cele două forme de plural (*-e*, *-i*) este reflectată în LB, unde, pentru o serie de substantive, sunt notate ambele variante, ordinea acestora părând să reflecte preferința pentru una sau alta dintre ele: *halcă – hălci/halce*, *rudă* „prăjină” *– rude/ruzi*, *săptămână – săptămâne/săptămâni*, *şcoală – şcoli/şcoale*, *şaică – şeici/şaice*, *zgaibă – zgaibe/zgăibi* ş.a. (cf. Marin 2011: 352).

[6] Lucrările de specialitate (Densusianu, HLR, II: 318–319; Form. cuv., 87–91) subliniază frecvența ridicată a sufixului *-eală* în limba română veche, dar nu atestă nicio formă de plural. LB notează foarte rar terminația *-i*: *rânduieli*, *urluieli*, *zăticneli*.

[7] Cercetările asupra limbii vechi relevă, de regulă, doar situațiile de alternanță între vechiul *-e* şi mai noul *-i*.

[8] B. P. Hasdeu (HEM, I: 522) şi Gr. Brâncuş (1973: 40) consideră tendința de înlocuire a terminației *-e* la femininele în *-ă* specifică vorbirii populare, pentru care graiurile muntenești prezintă o preferință deosebită. Anterior, Iorgu Iordan (1956: 281–282) era tentat să atribuie particularitatea graiurilor moldovenești, idee la care a renunțat mai târziu.

[9] Preferința pentru o formă precum *vrăjitori* „vrăjitoare”, deşi aceasta se poate confunda cu pluralul lui *vrăjitor*, dovedeşte că dintre cele două posibile confuzii – cea de gen sau cea de număr – vorbitorul o alege pe prima şi că, deci, marcarea numărului este mai importantă decât cea a genului (cf. Iordan 1956: 281).

[10] Exemplele cu *-i* neînsoțite de alternanțe fonetice citate din aria moldovenească pot reprezenta, eventual, reflexe ale modificării *-e* >*-i*, specifice graiurilor respective.

BDD-A27543 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:13 UTC)

3. SECOLUL AL XX-LEA

3.1. Păstrându-se, în continuare, frecvența ridicată a pluralului în *-e* pentru femininele terminate în *-ă* (inclusiv pentru cele cu tema în *-c-*, *-g-*, *-r-*) întâlnit în toate zonele Dacoromaniei, acesta caracterizează, îndeosebi, aria nord-nord-estică (Moldova, Bucovina, Basarabia, Transnistria, în sensul larg al cuvântului, prin care înțelegem tot teritoriul de la est de Nistru, până în ținuturile dintre Bug, Nipru şi Doneț (cf. Răileanu 2008: 73): *barbe*, *musteţe* (ALRT: 216; Lăzărescu 1984: 217), *buruiene*, *găure*, *grope*, *putine*, *ţâţâne* (Gr. rom.: 64), *curce*, *ierbe*, *matce* „oi cu miel", *moare* „mori", *vace* (TD–Ucr: 102), Transilvania: *boale* (ŞM: 215), *lingure*, *vace* (DOlt: 127, 130), *gătele*, *maice* (ŞDrăg: 284), *cerge* (TD–BN: 63), Crişana (incluzând şi graiurile din Ungaria): *barbe*, *brânce* „mâini", *inime*, *limbe*, *talpe* (Urițescu 1984: 302), *aripe*, *beşice*, *brânce*, *nuce*, *scândure* (TD–Ung: LXXVI) şi Banatul: *barbe*, *crenge*, *frage*, *jirade* „jirezi (de paie)" (Neagoe 1984: 257). Relativ mai reduse numeric sunt atestările din graiurile sudice: *barbe*, *blane* „scânduri", *botce* „alveole în fagure în care trăieşte matca", *burte*, *cade*, *canure*, *cămaşe*, *oglinde*, *scare* (DGS; TD–Bulg: LXXXIII).

3.2. Pe de altă parte, ia amploare tendința inovatoare de extindere a pluralului în *-i*. Zonele cel mai bine reprezentate în această privință sunt cea muntenească: *albini*, *botniți*, *comuni*, *lucrători*[11], *perni*, *rotiți*, *sădili* „sedile", *secerători*[11] (Ionică 1984: 174; DGS; cf. Iordan 1948: 62; Marin 2009), Maramureşul din stânga şi din dreapta Tisei: *aluni* „alune", *pupezi* (Vulpe 1984: 332), *albini*, *bluzi*, *dărăbi* (Gr. rom.: 64–65), Banatul: *buzi*, *frunzi*, *pupăzi* (Neagoe 1984: 257) şi mai puțin graiurile crişene din Ungaria: *ăți*, *pălmi* (TD–Ung: LXXVI).

3.3. Drept consecință a acestei tendințe, se înmulțesc exemplele în care marcarea pluralului prin *-i* este însoțită de alternanțe fonetice (vocalice, consonantice sau combinate), menite să marcheze suplimentar, să sublinieze diferența de număr. Fenomenul este foarte frecvent în Muntenia, Oltenia şi sudul Basarabiei: *ălbii*, *băsmăli*, *bostăni*, *cătărămi*, *pălmi*, *plăşi*, *stănogi* (Ionică 1984: 209; Gr. rom.: 64; DGS; cf. Marin 2009); el se întâlneşte însă şi în Maramureş: *lăcăți*, *pălmi* (Vulpe 1984: 332), în Banat: *hăiți* „haite", *lupoici* „lupoaice", *sfezi* „sfade" (Neagoe 1984: 257) şi, mai rar, în graiurile crişene din Ungaria: *măşi* „mese", *ruzi*, *hăni* „haine", *zicăli* (TD–Ung: LXXVI).

3.4. Concurența *-e/-i* cunoaşte o frecvență mult amplificată față de perioada anterioară şi are drept zonă cu frecvența cea mai ridicată graiurile sudice. Afirmația poate fi probată prin materialul oferit de DGS, unde majoritatea substantivelor pasibile de a se înscrie în această categorie prezintă atât plurale în *-e*, cât şi în *-i*.

[11] Pentru acceptarea acestui tip de plural feminin în ciuda posibilei confuzii cu substantivele masculine corespunzătoare, v. *supra*, nota 9.

BDD-A27543 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:13 UTC)

Astfel, urmărind, de exemplu, materialul dialectal din DGS[12] de sub B, una dintre literele care, în dicționarele românești, se situează sub medie în privința numărului de intrări, constatăm următoarele:

– dintre cele 439 de lexeme feminine în *-ă* (cuvinte-titlu şi variante) pentru care este marcat pluralul, 255 au terminația *-e*, iar 184, terminația *-i*;

– 41 de cuvinte sunt notate cu alternanțe vocalice, 57 cu alternanțe consonantice şi 38 cu alternanțe combinate (vocalice şi consonantice);

– între formele de plural prezentând alternanțe, o serie apar cu forme surprinzătoare, care atestă diferite posibilități de marcare a pluralului prin modalități explicabile analogic, dar situate în afara mijloacelor obişnuite pentru cuvintele în cauză: *bandă – bănzi* (cf. *ladă – lăzi*), *bantă – benți*, *barbă – berbi*, *bată – beți* (cf. *poiată – poieți*), *barbă – berbe*, *bardă – berde* (cf. *fată – fete*), *broboadă – brobezi* (cf. *corvoadă – corvezi*, *scovardă – scoverzi*) ş.a.

Formele menționate, alături de care pot fi citate zeci de alte exemple mai mult sau mai puțin surprinzătoare, dovedesc, încă o dată, posibilitățile inepuizabile de marcare a categoriei numărului în cadrul clasei de substantive feminine terminate în *-ă*, repetăm, *toate* înscriindu-se între mijloacele deja cunoscute în morfologia românească.

În acelaşi timp, repetarea de la o zonă la alta a aceloraşi cuvinte marcate de modificările privind preferința pentru una sau alta dintre formele de plural (în *-e* sau în *-i*) comparația între frecvența, modalitățile şi mijloacele de realizare a variantelor morfologice la nivel dialectal evidențiază multiplele similitudini între unitățile teritoriale ale dialectului dacoromân. Toate aceste constatări stau mărturie că, şi în această privință, ca în multe altele, cunoaşterea graiurilor sub diverse aspecte, unele mai de suprafață, altele de profunzime, confirmă şi subliniază, de fiecare dată, unitatea de necontestat a limbii române în totalitatea ei, în ansamblu şi în amănunte, uşoarele deosebiri rezumându-se doar la cantitate şi la frecvență.

SURSE

A = *Aglaia*. Roman anonim din secolul XIX. *Cuvânt-înainte*: Dan Mănucă. *Prefață*: Ion Varta. Îngrijirea textului, notă asupra ediției, postfață, glosar: Pavel Balmuş, Chişinău, 1996.

ALRT = *Texte dialectale*, culese de Emil Petrovici. Suplement la *Atlasul lingvistic român* II (ALRT II), Sibiu/Leipzig, 1943.

AT, I, II = Dr. G. Alexici, *Texte din literatura poporană română*, adunate de…Tomul I. *Poesia tradițională*, Budapesta, Editura autorului, 1899. Tomul II (inedit),

[12] Din păcate, în afară de *Dicționarul dialectului bănățean* (DIB), din care au apărut doar literele A şi B şi care este alcătuit pe baza unei alte categorii de material, în dialectologia românească, după informația noastră, nu există lucrări similare pentru celelalte unități dialectale ale dacoromânei.

BDD-A27543 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:13 UTC)

publicat cu un studiu introductiv, note şi glosar de Ion Muşlea, Bucureşti, 1966.

BB = Gh. Bulgăr, *Particularităţi de limbă şi stil în opera lui C. Bolliac*, în *Contribuţii*, I, p. 89–111.

BDŢ = Ion Budai-Deleanu, *Ţiganiada*, ediţie de J. Byck, Bucureşti, 1953.

BJ = Grigore Brâncuş, *Graiul din Muntenia* (descriere pe baza materialului din volumul *Opincaru* de Gr. M. Jipescu), în LR, XXII, 1, p. 37–44.

BM = Gr. Brâncuş, *Limba poeziilor lui Barbu Paris Mumuleanu*, în *Contribuţii*, I, p. 7–22.

BP = Gh. Bulgăr, *Despre limba şi stilul primelor noastre periodice româneşti*, în *Contribuţii*, II, p. 75–113.

BTr = *Poesii populare din Transilvania*, cu o prefaţă de I. G. Bibicescu, Bucuresci, 1893.

CGh = Şerban Cioculescu, *Limba literară a lui Ion Ghica*, în *Contribuţii*, II, p. 167–190.

CO = I.-A. Candrea, *Graiul din Ţara Oaşului*, Extras din „Buletinul Societăţii Filologice”, II, 1907, p. 35–85.

Contribuţii = *Contribuţii la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea*, vol. I [1958].

CP = G. Cătană, *Poveşti poporale din Banat*. Culese din gura poporului. Ediţie îngrijită şi prefaţă de Marin Bucur, Bucureşti, 1956.

CrO = Ion Creangă, *Opere*. Ediţie critică, note şi variante, glosar de Iorgu Iordan şi Elisabeta Brâncuş. Ediţie revăzută şi adăugită. *Introducere* de Eugen Simion, Bucureşti, 2000.

DIB = *Documente privind istoria oraşului Bucureşti*, redactori Florian Georgescu, Paul I. Cernovodeanu, Ioana Cristache Panait, Bucureşti [1960].

DOlt = T. Dinu, *Graiul din Ţara Oltului*, în GS, I, 1924, 1, p. 107–139.

FCM = Teofil Frâncu şi Gheorghe Candrea, *Românii din Munţii Apuseni (Moţi)*, Bucureşti, 1888.

GN, I, II = I. A. Candrea, Ov. Densusianu, Th. Sperantia, *Graiul nostru. Texte din toate părţile locuite de români*, [vol.] I, II, Bucureşti, 1906–1907.

GS = „Grai şi suflet”. Revista Institutului de Filologie şi Folclor, publicată de Ovid Densusianu, Bucureşti, vol., I, 1924 ş.u.

HEM I–III = B. Petriceicu-Hasdeu, *Etymologicum magnum Romaniae. Dicţionarul limbei istorice şi poporane a românilor*. Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Grigore Brâncuş, Bucureşti, I, 1972; II, 1974; III, 1977.

ÎMM = *Însemnări de pe manuscrise şi cărţi vechi din Ţara Moldovei*. Un corpus editat de I. Caproşu şi E. Chiaburu, vol. IV (1829–1859).

Jb = „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (rumänisches Seminar) zu Leipzig”, Herausgegeben... Dr. Gustav Weigand, Leipzig, 1894 ş.u.

LB = *Lesicon ramanesc – latinesc – unguresc – nemţesc, care de mai mulţi autori, în cursul a trideci şi mai multor ani s-au lucrat*, seu: *Lexicon valachico-latin-hungarico-germanicum quod a pluribus auctoribus decursu triginta et amplius annorum elaboratum est*, Budae, 1825.

NP = Virgil Nestorescu, *Un manuscris şcolar cu particularităţi dialectale*, în FD, XXVII, 2009, p. 159–165.

BDD-A27543 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:13 UTC)

PC = Vasile Gr. Pop, *Conspect asupra literaturei române şi literaţilor ei. De la început până astă-zi în ordine cronologică*, 1875. Ediție critică, studiu introductiv şi note de Paul Lăzărescu, Bucureşti, 1982.
RHR = Al. Rosetti, *Limba scrierilor lui Ion Heliade Rădulescu până la 1841*, în *Contribuții*, I, p. 57–66.
SB = Dumitru Stăncescu, *Basme. Culese din gura poporului*. Cu o prefață de d. Ionescu-Gion, Bucuresci, 1892.
ŞDrăg = D. Şandru, *Graiul din Drăguş (Ţara Oltului)*, în *Probleme de dialectologie românească*, Ediție îngrijită de Tudora Şandru Mehedinți, Bucureşti, 2004, p. 247–315.
Şez. = „Şezătoarea”. Revistă pentru literatură şi tradițiuni populare. Director: Artur Gorovei. [Fălticeni], anul I, 1892 ş.u.
ŞM = D. Şandru, *Enquétes linguistique du Laboratoire de phonétique experimentale de la Faculté des Lettres de Bucarest*. II. *Pays de Motzi*, în „Bulletin linquistique”, II, Bucureşti, 1934, p. 201–237.
TD–BN = *Texte dialectale. Bistrița-Năsăud*, de Maria Marin, Marilena Tiugan, Bucureşti, 1987.
TD–Bulg. = Victorela Neagoe, Iulia Mărgărit, *Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei. Studiu lingvistic. Texte dialectale şi glosar*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2006.
TD–Ung. = Maria Marin, Iulia Mărgărit, *Graiuri româneşti din Ungaria. Studiu lingvistic. Texte dialectale. Glosar*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.
ŢF = D. Ţichindeal, *Filosoficeşti şi politiceşti prin Fabule moralnice învăţături*, Buda, 1814.
ŢM = Alexandru Ţiplea, *Poezii populare din Maramureş*, adunate de…, Extras din „Analele Academiei Române”, seria II – tomul XXVIII; Memoriile Secţiunii Literare, Bucureşti, 1906.
VI = Teodor Vârnav, *Istoria vieții mele*, Chişinău, 2007.
VO = Tudor Vianu, *Observații asupra limbii şi stilului lui A. I. Odobescu*, în *Contribuții*, I, p. 113–136.
VPL = Alexandru Vasiliu, Învățător în Tătăruşi (Suceava), *Poveşti şi legende* culese de… Bucureşti, 1928.
WB = Gustav Weigand, *Der Banater Dialekt*, în Jb, 3, 1896, p. 198–332.
WBuk = Gustav Weigand, *Die Dialekte der Bukovina und Bessarabien*, Leipzig, 1904.
WKW = Gustav Weigand, *Die rumänischen Dialekte der Kleinen Walachei, Serbiens und Bulgariens*, în Jb, 7, 1900, p. 1–92.
WW = Gustav Weigand, *Dialekte der Grossen Walachei*, în Jb, 8, 1902, p. 234–324.

LUCRĂRI DE REFERINȚĂ

Avram 1996 = Andrei Avram, *Sistem şi normă în morfonologia limbii române*, în „Limba română” (Chişinău) VI, 1996, 3–4 (27–28), p. 14–16, republicat în Andrei Avram, *Contribuții la morfonologia limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2013, p. 65–77.
Brâncuş 1973 = Grigore Brâncuş, *Graiul din Muntenia (*descriere pe baza materialului din volumul *Opincaru* de Gr. M. Jipescu), în „Limba

BDD-A27543 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:13 UTC)

română", XXII, 1, p. 37–44, republicat în Gr. Brâncuş, *Studii de istorie a limbii române*, II, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008, p. 100–107.

Brâncuş 2005 = Grigore Brâncuş, *Evoluţia unor morfeme în limba română*, în *Actele Colocviului Catedrei de limba română* [a Facultăţii de Litere a Universităţii din Bucureşti], 2005, republicat în Gr. Brâncuş, *Studii de istorie a limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007, p. 14–20.

Densusianu, HLR, II = Ovid Densusianu, *Histoire de la langue roumaine*, Tome II. Le seizième siècle, Paris, Librairie Ernest Letoux, 1938.

Form. cuv. = *Formarea cuvintelor în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea*. Coordonator: Magdalena Popescu-Marin. Colectivul de elaborare: Eugenia Contraş, Cristina Gherman, Finuţa Hasan, Rodica Ocheşanu, Magdalena Popescu-Marin, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007.

Frâncu 2009 = C. Frâncu, *Gramatica limbii române (1521–1780)*, Iaşi.

Gheţie *et alii* 1997 = *Istoria limbii române. Epoca veche (1532–1780)*, de Gheorghe Chivu, Mariana Costinescu, Constantin Frâncu, Ion Gheţie, Alexandra Roman Moraru şi Mirela Teodorescu. Coordonator: Ion Gheţie, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Gr. rom. = Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, *Graiuri româneşti din Ucraina şi Republica Moldova*, în FD, XVII, 1998, p. 69–155, republicat în Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, *Cercetări asupra graiurilor româneşti de peste hotare*, Bucureşti, p. 42–121.

Ionică 1984 = Ion Ionică, *Subdialectul muntean*, în *Tratat*, p. 163–208.

Iordan 1948 = Iorgu Iordan, *Limba română actuală, o gramatică a greşelilor*, [Ed. a II-a], Bucureşti.

Iordan 1956 = Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, Bucureşti.

Lăzărescu 1984 = Paul Lăzărescu, *Subdialectul moldovean*, în *Tratat*, p. 208–240.

Maiden 2014 = M. Maiden, *Morfologie flexionară a pluralului românesc şi aşa-zisul «neutru» în limba română şi în graiurile româneşti*, în M. Sala, M. Stanciu Istrate, N. Petuhov (eds.), *Lucrările celui de-al cincilea Simpozion internaţional de lingvistică*, Bucureşti, 27–28 septembrie, 2013, Bucureşti, Univers Enciclopedic Gold, p. 32–45.

Marin 2009 = Maria Marin, *Importanţa formelor de plural în stabilirea filiaţiei unor cuvinte*, în *Lucrările celui de-al XIII-lea Simpozion Internaţional de Dialectologie*, Baia Mare, 19–21 septembrie 2008. Volumul I, Cluj-Napoca, p. 219–225.

Marin 2011 = Maria Marin, *Elemente de dialectologie dialectală în* ***Lexiconul de la Buda***, în *Studiii de dialectologie, istoria limbii şi onomastică. Omagiu domnului Teofil Teaha*, p. 349–358.

Neagoe 1984 = Victorela Neagoe, *Subdialectul bănăţean*, în *Tratat*, p. 240–284.

Pană-Dindelegan 2017 = Gabriela Pană Dindelegan, *Variaţie de gen şi de clasă flexionară în româna veche*, în *Lucrările celui de-al şaselea Simpozion Internaţional de Lingvistică*, Bucureşti, 29–30 mai 2015. Editori:

BDD-A27543 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:13 UTC)

Maria Stanciu Istrate, Daniela Răuțu, Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2017, p. 600–613.
Puşcariu 1994 = Sextil Puşcariu, *Limba română*. Vol. II. *Rostirea*. Ediție îngrijită de Magdalena Vulpe. *Studiu introductiv* de Andrei Avram, [Bucureşti].
Rosetti, ILR = Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, Bucureşti, 1986.
Tratat = *Tratat de dialectologie românească* [Coordonator Valeriu Rusu], Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1984.
Urițescu 1984 = Dorin Urițescu, *Subdialectul crişean*, în *Tratat*, p. 284–320.
Vulpe 1984 = Magdalena Vulpe, *Subdialectul maramureşean*, în *Tratat*, p. 320–354.

SIGLE

DA = Academia Română, *Dicționarul limbii române*, Bucureşti, 1913–1948.
DGS = *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, de Ion Ionică, Maria Marin, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha. Coordonator: Maria Marin, Bucureşti, Editura Academiei Române, vol. I (literele A–C), 2009; vol. II (literele D–O), 2010; vol. III (literele P–Z), 2011.
DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române* (DLR). Serie nouă, Bucureşti, 1965–2010.

THE FEMININE PLURAL IN *-e/i* AT DIALECTAL LEVEL

ABSTRACT

The present article discusses an issue that is specific to Romanian language morphology – means of marking the plural for feminine nouns ending in -ă in Dacoromanian subdialects (the XIXth – XXth centuries).

In spite of the richness of existing posibilities (endings, vowel and consonant phonetic alternances), the Romanian subdialects highlight, in this domain as well, an evident unity.

Institutul de Lingvistică
al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”

BDD-A27543 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:13 UTC)